

Województwo
Śląskie

Szkolenia dla pracowników merytorycznych jednostek samorządu terytorialnego i straży gminnych z terenu województwa śląskiego dotyczące metodyki wykrywania nielegalnego spalania i współspalania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych

Sprawozdanie

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
WYDZIAŁ OCHRONY ŚRODOWISKA
KATOWICE, STYCZEŃ 2019 R.

Spis treści

1. Wstęp	2
2. Finansowanie	2
3. Wykonawca	2
4. Tematyka szkolenia.....	3
5. Metodyka	3
6. Materiały szkoleniowe	4
7. Uczestnicy	5
8. Ocena szkolenia.....	5
8.1. Uwagi ogólne.....	5
8.2. Ocena szkolenia.....	8
8.3. Ocena wykładowców.....	10
9. Podsumowanie.....	13

1. Wstęp

Minął ponad rok od wejścia w życie uchwały antysmogowej dla województwa śląskiego, której zapisy mają doprowadzić do stosowania odpowiednich jakościowo paliw stałych we właściwych urządzeniach grzewczych. Przed naszym regionem wciąż pozostaje ogrom pracy, jaką należy wykonać, aby ograniczyć niską emisję i tym samym poprawić jakość powietrza. To zadanie trudne, wymagające zaangażowania wszystkich gmin województwa śląskiego.

Chcąc wesprzeć starania lokalnych samorządów w walce o czyste powietrze, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego zrealizował kolejny cykl szkoleń, tym razem poświęcony w głównej mierze tematyce spalania odpadów w kotłach i piecach domowych.

W dniach od 19 do 30 listopada 2018 roku Główny Instytut Górnictwa wraz z Instytutem Chemicznej Przeróbki Węgla, na zlecenie Województwa Śląskiego przeprowadził cykl dedykowanych szkoleń dla pracowników merytorycznych gmin i straży miejskich/gminnych, dotyczących metodyki wykrywania nielegalnego spalania i współspalania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych.

Celem szkoleń było praktyczne przeprowadzenie uczestników „krok po kroku” przez metodykę pobierania próbek odpadu paleniskowego z popielnika oraz nabycie umiejętności rozróżniania stałych paliw węglowych.

Cześć teoretyczna szkoleń miała miejsce w Zespole Edukacji i Szkoleń Głównego Instytutu Górnictwa przy Alei Korfańskiego 79a w Katowicach, z kolei część praktyczną przeprowadzono w specjalnie przygotowanych salach warsztatowych na terenie Głównego Instytutu Górnictwa.

Szkolenia odbywały się w godzinach od 9:00 do 14:45.

2. Finansowanie

Udział w szkoleniach był bezpłatny. Szkolenia zrealizowano w ramach projektu „Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze” LIFE-IP MAŁOPOLSKA / LIFE14 IPE PL 021 dofinansowanego ze środków programu LIFE Unii Europejskiej. Województwo Śląskie jest partnerem tego Projektu.

3. Wykonawca

W wyniku postępowania przeprowadzonego zgodnie z art. 138o ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych, zwanej dalej ustawą Pzp oraz postanowieniami Regulaminu postępowania w sprawach o zamówienia publiczne na usługi społeczne i inne szczególne usługi,

których wartość szacunkowa jest równa lub przekracza kwotę, o której mowa w art. 4 ust. 8 i nie przekracza kwoty, o której mowa w art. 138g ustawy Pzp dokonano wyboru najkorzystniejszej oferty.

Najwyższą ilość punktów, zgodnie z formułą oceny określoną w ogłoszeniu o zamówieniu uzyskała oferta konsorcjum Głównego Instytutu Górniczego oraz Instytutu Chemicznej Przeróbki Węgla.

Obydwa instytuty dysponują wysoko wykwalifikowaną kadrą, z ogromnym doświadczeniem i dorobkiem naukowym zarówno w zakresie badania i oceny jakości paliw stałych, jak i wykrywania procederu nielegalnego spalania odpadów.

4. Tematyka szkolenia

Najważniejsze elementy szkolenia:

- Informacje, jakie należy przekazać kontrolowanemu – podstawa prawna kontroli, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli;
- Pierwsza wizualna ocena odpadu paleniskowego – w jaki sposób ją wykonać, gdzie (palenisko) i co zrobić, gdy widzimy np. niedopaloną butelkę.
- Pobieranie próbek z popielnika – omówienie sprzętu, jaką ilość próbek pobrać, jak obchodzić się z gorącym popiołem;
- Zabezpieczenie próbek, opisanie jej, sporządzenie protokołu z kontroli;
- Wybór laboratorium, do którego należy przekazać próbkę, najważniejsze informacje, jakie należy zamieścić w szczegółowym opisie przedmiotu zamówienia przy wyborze laboratorium, z którym nawiązana zostanie współpraca przez gminę;
- Przedstawienie sposobów wizualnej i organoleptycznej identyfikacji stałych paliw węglowych, ze szczególnym uwzględnieniem paliw zakazanych do stosowania uchwałą antysmogową dla województwa śląskiego;
- Pobieranie próbki stałego paliwa węglowego do analizy,
- Przedstawienie wymaganych przy sprzedaży paliw węglowych dokumentów potwierdzających parametry (certyfikat jakościowy, potwierdzenie parametrów na fakturze) – konkretne przykłady;
- Przegląd certyfikatów paliw węglowych wraz ze sposobem odczytywania informacji w nich zawartych.

5. Metodyka

Metodyka wykrywania nielegalnego spalania i współspalania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych została opracowana w 2017 roku przez Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla, na podstawie umowy pomiędzy Województwem Śląskim, a konsorcjum w skład którego wchodzi:

- ATMOTERM S.A.,
- Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla,
- Główny Instytut Górniczy,

w ramach realizacji zamówienia pn.: „Opracowanie Programu ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji

w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji i przygotowanie regionalnej inwentaryzacji emisji zanieczyszczeń i modelowania warunków meteorologicznych”.

Przedmiotem metodyki jest sposób wykrywania procederu spalania odpadów bytowo – gospodarczych w indywidualnych instalacjach grzewczych małej mocy, na podstawie właściwości fizykochemicznych próbek popiołów pobranych podczas kontroli (zwanym dalej odpadem paleniskowym).

Zakres metodyki obejmuje:

- 1) postępowanie podczas poboru próbek odpadu paleniskowego z indywidualnych urządzeń grzewczych,
- 2) metody przygotowania próbek odpadu paleniskowego,
- 3) zakres oznaczeń właściwości fizykochemicznych odpadów paleniskowych,
- 4) metody oznaczania właściwości fizykochemicznych odpadów paleniskowych,
- 5) sposób postępowania z wynikami oznaczeń właściwości fizykochemicznych odpadów paleniskowych.

Ww. metodyka została przyjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 2541/228/V/2017 z dnia 28 listopada 2017 roku.

Z treścią Metodyki można zapoznać się na stronie <http://powietrze.slaskie.pl> w zakładce POP → Program ochrony powietrza → Dokumenty opracowane razem z aktualizacją Programu ochrony powietrza

6. Materiały szkoleniowe

Każdy uczestnik szkolenia otrzymał następujące materiały szkoleniowe:

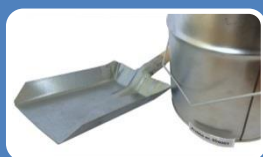
a) imienny certyfikat

b) pendrive z filmem instruktażowym i prezentacjami ze szkolenia

c) notatnik i długopis

d) zestaw do poboru próby odpadu paleniskowego

Zestaw do poboru próby odpadu paleniskowego składał się z:

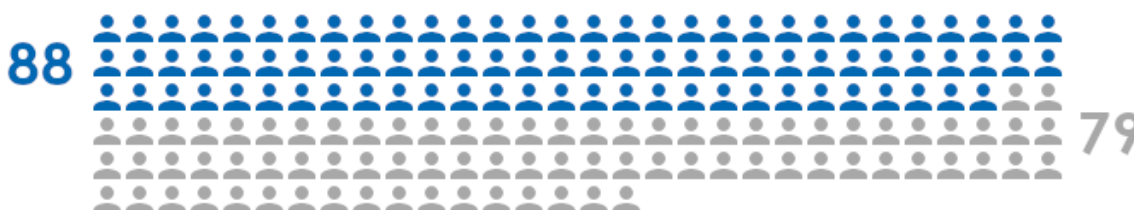
- łopatkę,
- przykładowej plomby samoprzylepnej,
- pojemnika z przykrywką.

7. Uczestnicy

Zaproszenie do udziału w szkoleniach zostało wysłane do wszystkich gmin oraz straży miejskich/gminnych województwa śląskiego. Każdy urząd gminy mógł zgłosić maksymalnie dwie osoby, podobnie jak każda komenda straży miejskiej/gminnej. Maksymalna ilość uczestników mogła wynieść 300 osób.

W szkoleniach uczestniczyły 293 osoby, w tym:

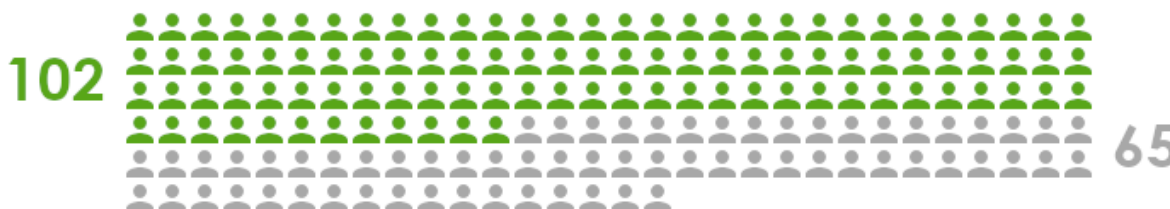
- 166 pracowników merytorycznych z **88 urzędów gmin**,
- 123 strażników miejskich/gminnych z **37 straży miejskich/gminnych**,
- 4 pracowników z 2 urzędów marszałkowskich (woj. śląskie, woj. małopolskie).

W związku z powyższym przeszkolono pracowników 53% urzędów gmin oraz pracowników 76% straży miejskich/gminnych województwa śląskiego.

Biorąc pod uwagę, iż część gmin zamiast oddelegować pracowników merytorycznych urzędów gminnych, skierowała na szkolenia strażników miejskich/gminnych (bądź odwrotnie) można uznać, iż w szkoleniach uczestniczyły **102 gminy** województwa śląskiego, co stanowi 61% wszystkich gmin.

8. Ocena szkolenia

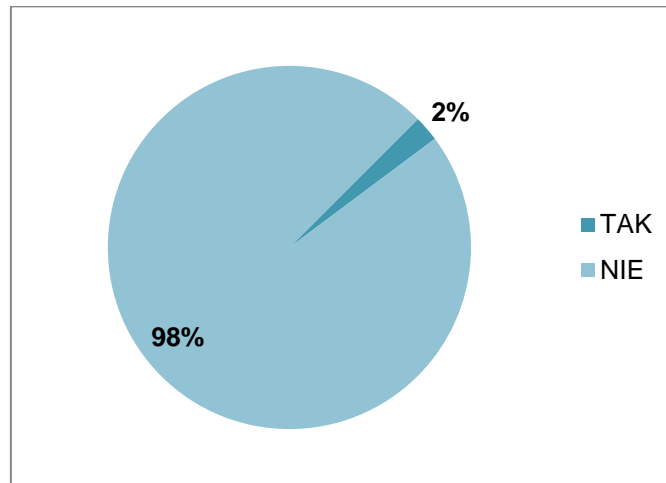
Aby dokonać oceny zrealizowanych szkoleń, przeprowadzono ankietę ewaluacyjną wśród uczestników, która została podzielona na trzy części:

- 1) Uwagi ogólne,
- 2) Ocena szkolenia,
- 3) Ocena wykładowców.

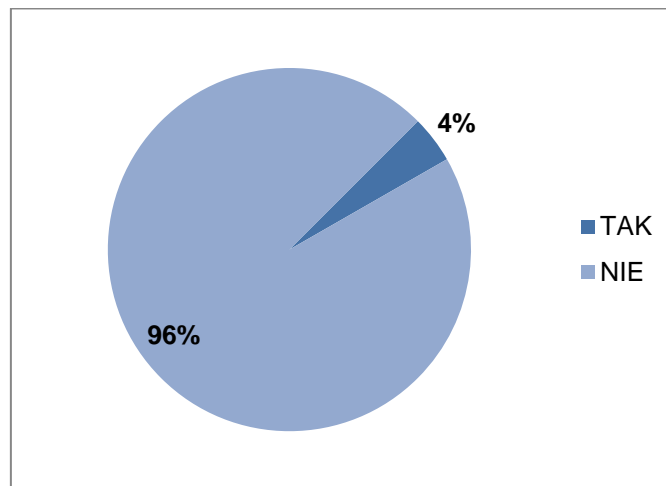
8.1. Uwagi ogólne

Pierwsza część składała się z czterech pytań zamkniętych typu „TAK/NIE” oraz jednego pytania otwartego. Odpowiedzi na zadane pytania kształtowały się następująco:

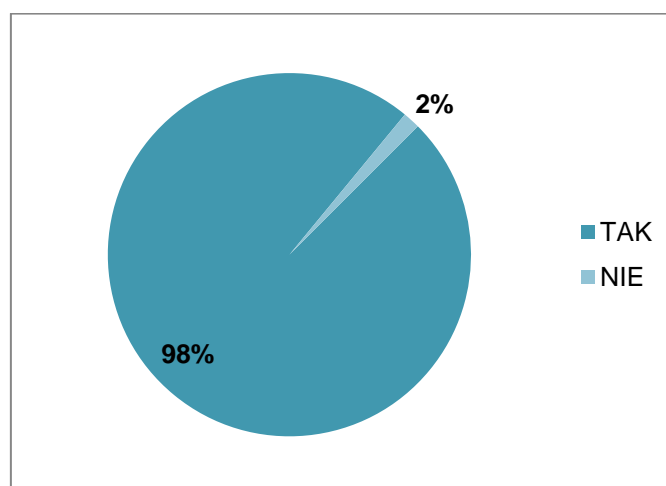
Pytanie nr 1: Czy miał(a) Pan(i) problemy z uzyskaniem informacji dotyczących terminu rozpoczęcia zajęć?

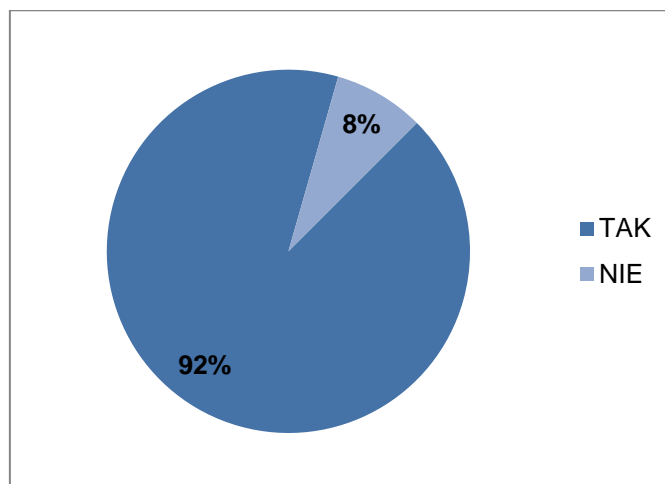
Pytanie nr 2: Czy miał(a) Pan(i) problemy z uzyskaniem informacji dotyczących poruszanych tematów?

Pytanie nr 3: Czy omówione zagadnienia zostały wyjaśnione w sposób dla Pani(a) zrozumiały?

Pytanie nr 4: Czy zakres poruszanych zagadnień jest wyczerpujący?

Pytanie nr 5: Jakie jeszcze zagadnienia powinny być Pani(a) zdaniem poruszone?

- spalanie liści,
- pobranie próbek odpadów,
- przykłady problematycznych kontroli,
- cykliczność szkoleń w przedmiotowym temacie,
- więcej przepisów umożliwiających nałożenie kary,
- pojęcie kontroli nieruchomości w aspekcie spalania paliw zabronionych lub odpadów w mieszkaniach budynków wielorodzinnych,
- klasyfikacja palenisk i warunki prawne ustawy,
- tematy spalania innego typu paliwami niż węglowe,
- jakie są różnice pomiędzy klasami kotłów,
- wymiana pieców C.O.,
- omówienie krok po kroku postępowania zmierzającego do ukarania właściciela nieruchomości,
- jakość węgla kamiennego dopuszczona do sprzedaży,
- problem ubóstwa energetycznego,
- podstawy prawne i możliwość nakładania kar przez jst,
- kontrole w weekendy/ dni wolne a prawo pracy,
- procedura przeprowadzania kontroli przez pracownika urzędu,
- dokładne omówienie praktyki kontroli wykonywanej przez urzędników jst.

Wnioski:

Z udzielonych odpowiedzi wynika, iż znaczna większość uczestników nie miała problemów z uzyskaniem informacji dotyczących terminu rozpoczęcia zajęć (98%), czy też poruszanych tematów (96%).

W kolejnych dwóch pytaniach sytuacja wygląda podobnie – 98% uczestników uważa, iż omówione zagadnienia zostały wyjaśnione w sposób zrozumiały, a 92% ankietowanych jest zdania, że zakres poruszanych zagadnień był wyczerpujący.

W pytaniu piątym część uczestników wskazała, jakie jeszcze zagadnienia powinny zostać poruszone. Na podstawie udzielonych odpowiedzi można wyciągnąć wniosek, iż zasadnym jest prowadzenie dalszych szkoleń oraz pogłębianie wiedzy zarówno w temacie realizacji uchwały antysmogowej, jak i przeciwdziałania procederowi spalania odpadów.

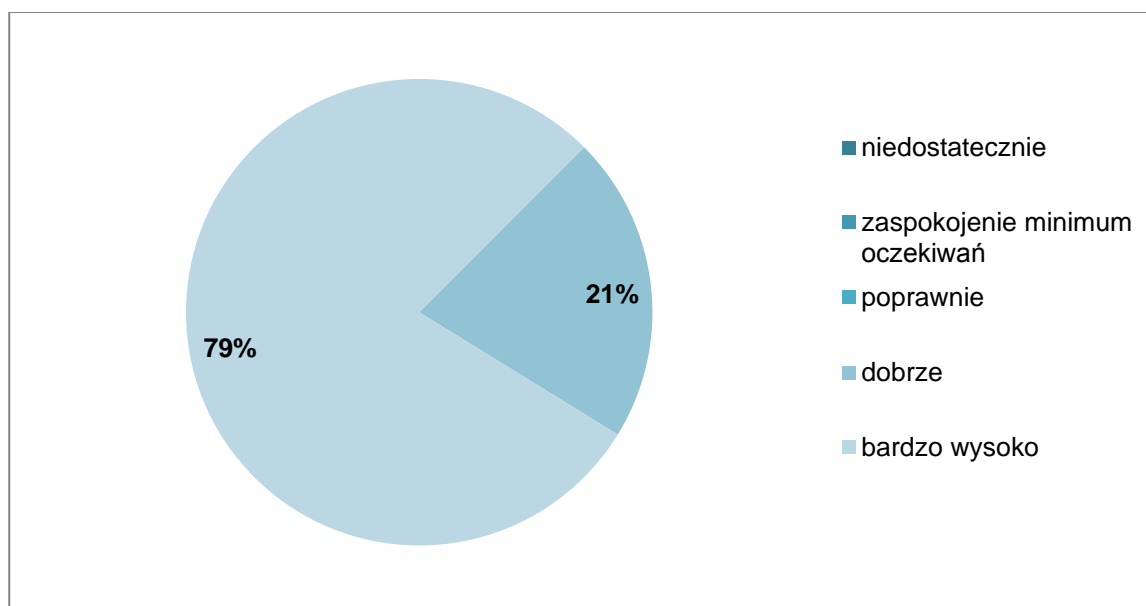
8.2. Ocena szkolenia

W drugiej części uczestnicy za pomocą skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało ocenę najniższą a 5 ocenę najwyższą, mieli dokonać oceny szkolenia pod względem organizacyjnym i merytorycznym, wykorzystania pomocy dydaktycznych oraz jakości materiałów szkoleniowych.

Skala ocen:

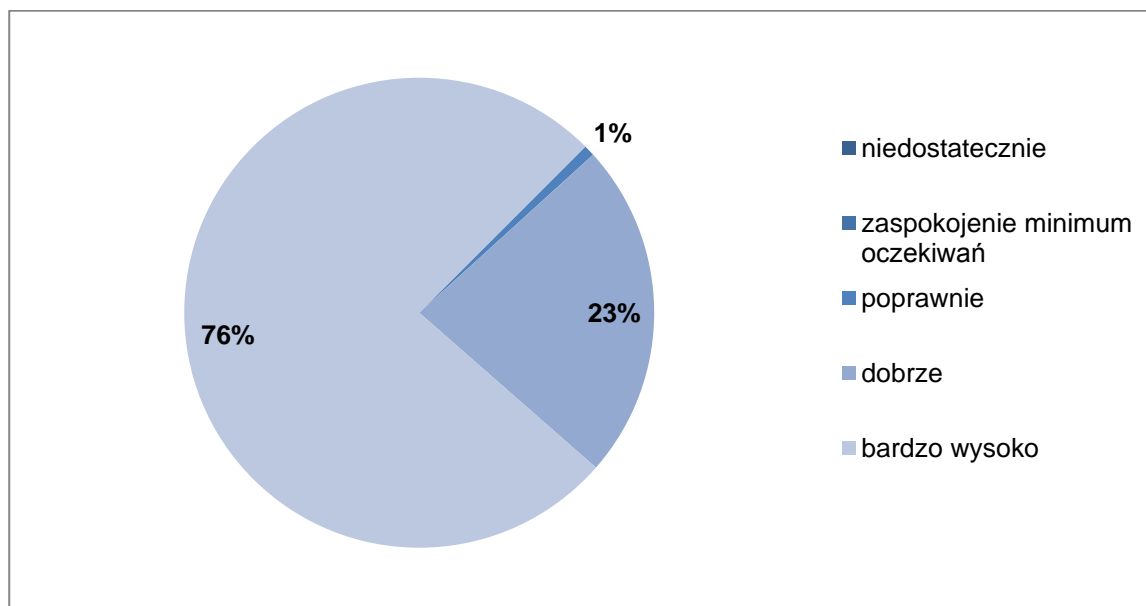
- 1 – niedostatecznie
- 2 – zaspokojenie minimum oczekiwań
- 3 – poprawnie
- 4 – dobrze
- 5 – bardzo wysoko

Pytanie nr 6: Jak Pan(i) ocenia szkolenie pod względem organizacyjnym?

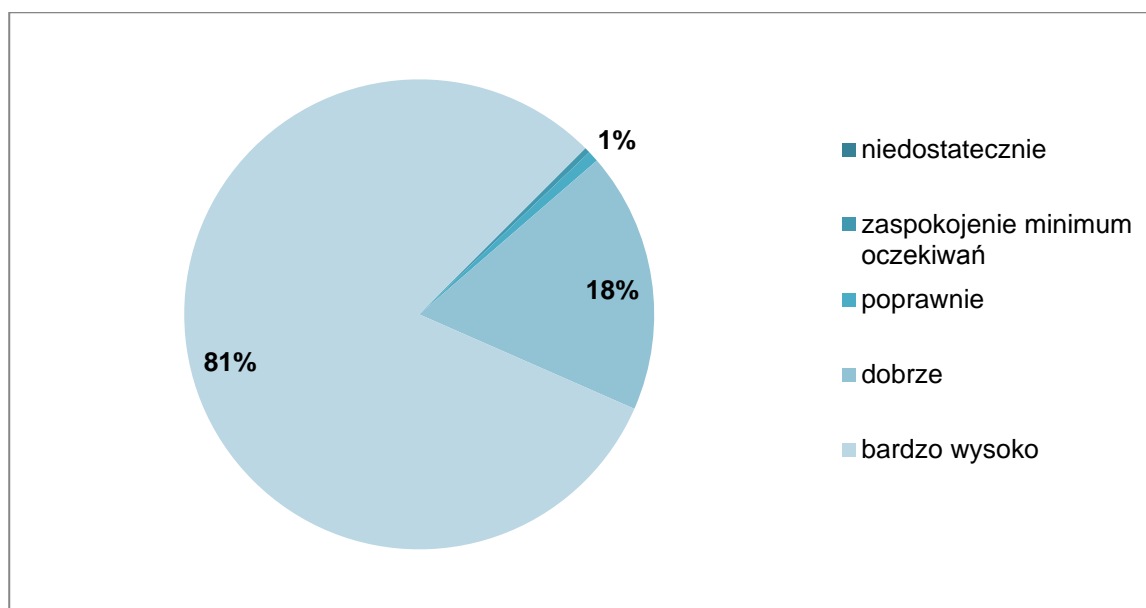
Średnia ocena: 4,79 ★★★★★

Pytanie nr 7: Jak Pan(i) ocenia szkolenie pod względem merytorycznym?

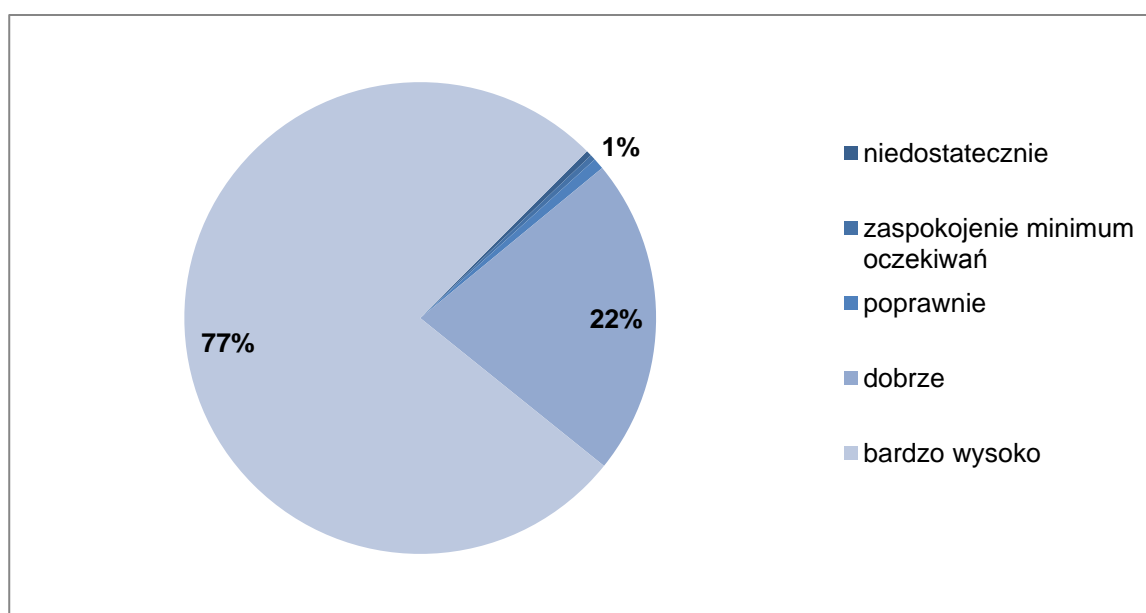
Średnia ocena: 4,75 ★★★★★

Pytanie nr 8: Jak Pan(i) ocenia wykorzystanie pomocy dydaktycznych?

Średnia ocena: 4,79 ★★★★★

Pytanie nr 9: Jak Pan(i) ocenia jakość materiałów szkoleniowych?

Średnia ocena: 4,74 ★★★★★

Wnioski:

Na podstawie średnich ocen w poszczególnych pytaniach można stwierdzić, iż szkolenie zostało ocenione bardzo wysoko zarówno pod kątem merytorycznym, jak i organizacyjnym. Podobnie uczestnicy ocenili wykorzystanie pomocy dydaktycznych, jak i jakość materiałów szkoleniowych.

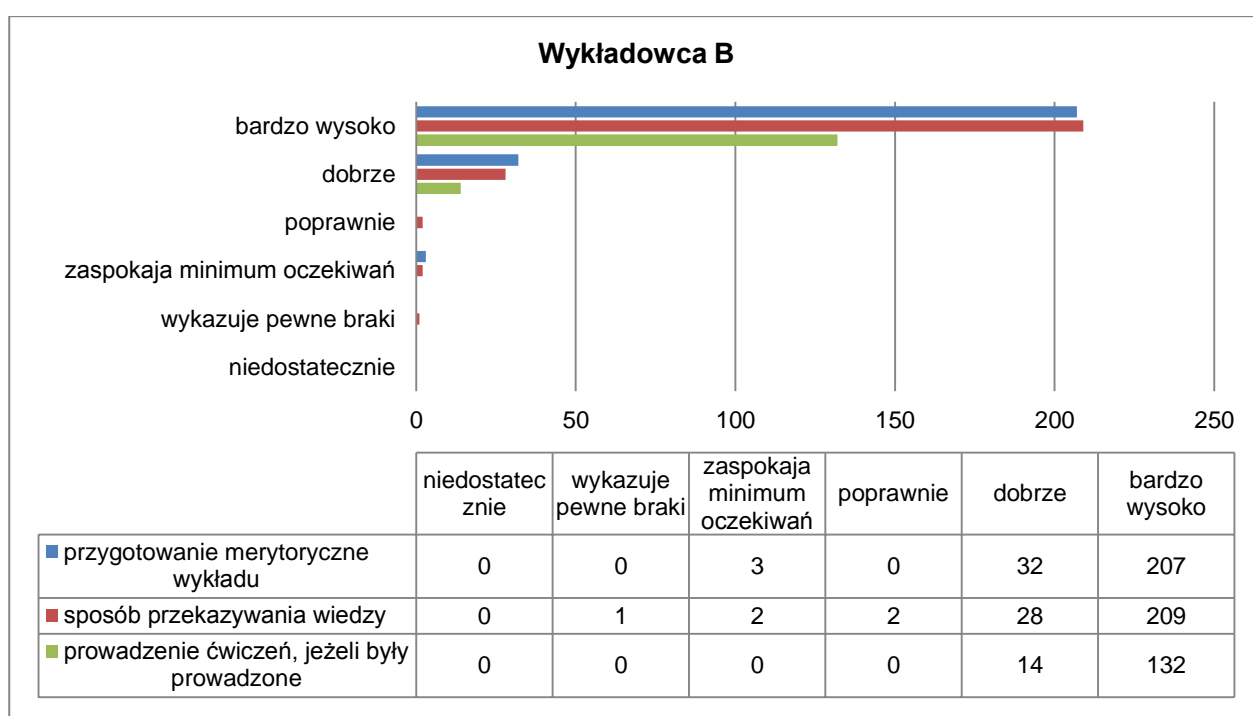
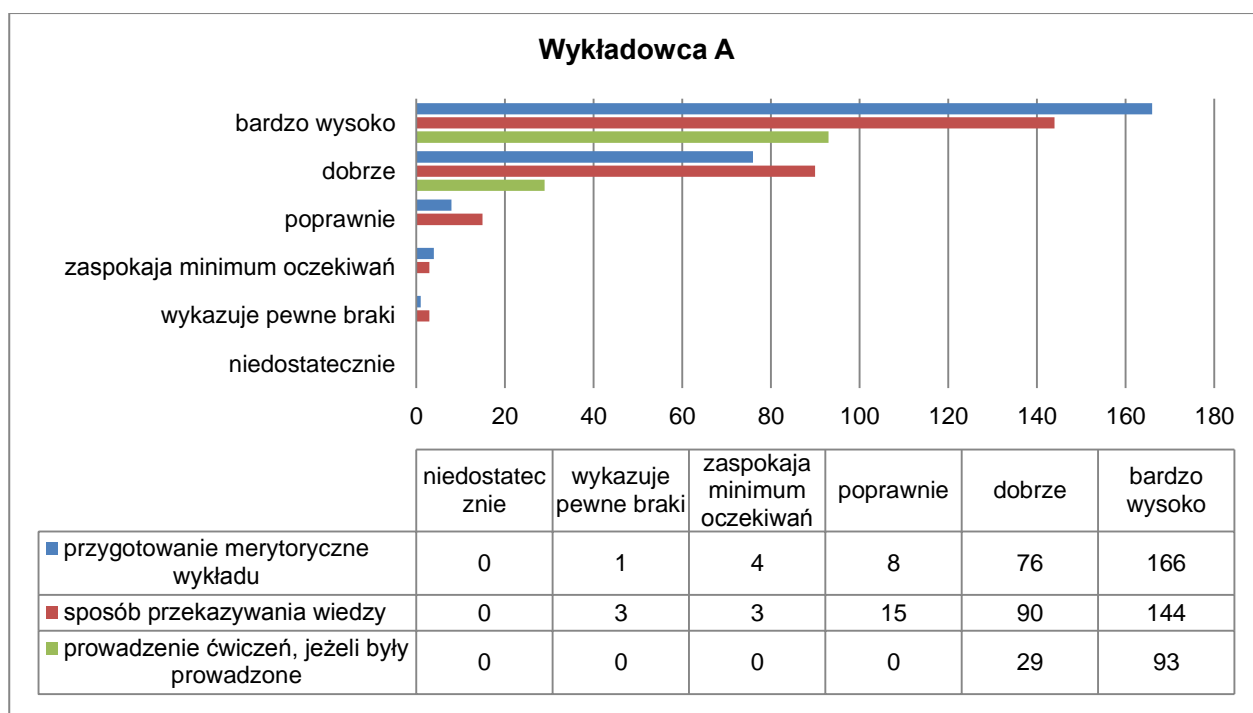
Ogólna średnia ocena szkolenia wyniosła 4,77.

8.3. Ocena wykładowców

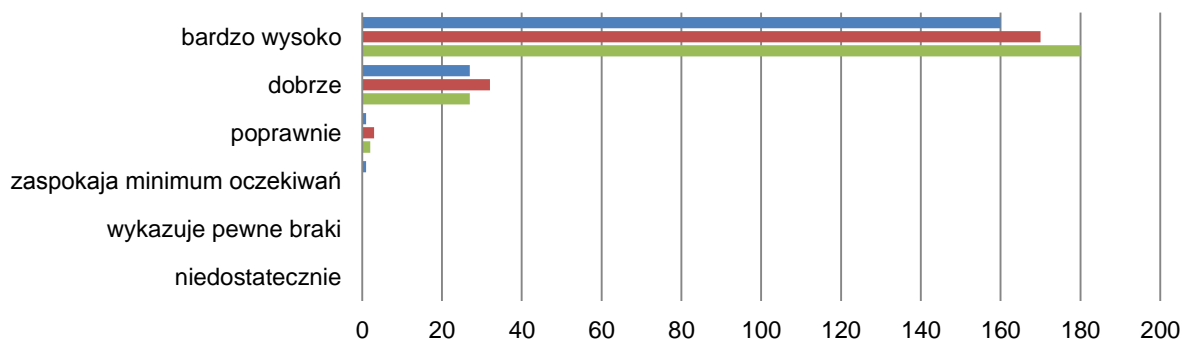
Trzecia część została poświęcona wykładowcom. Uczestnicy mogli ocenić każdego z czterech wykładowców w skali od 0 do 5, gdzie 0 oznaczało ocenę najniższą a 5 ocenę najwyższą, w trzech kategoriach – pod względem: przygotowania merytorycznego wykładu, sposobu przekazywania wiedzy oraz prowadzenia ćwiczeń (jeżeli były prowadzone). Zadano również dwa pytania otwarte.

Skala ocen:

- 0 – niedostatecznie
- 1 – wykazuje pewne braki
- 2 – zaspokaja minimum oczekiwań
- 3 – poprawnie
- 4 – dobrze
- 5 – bardzo wysoko

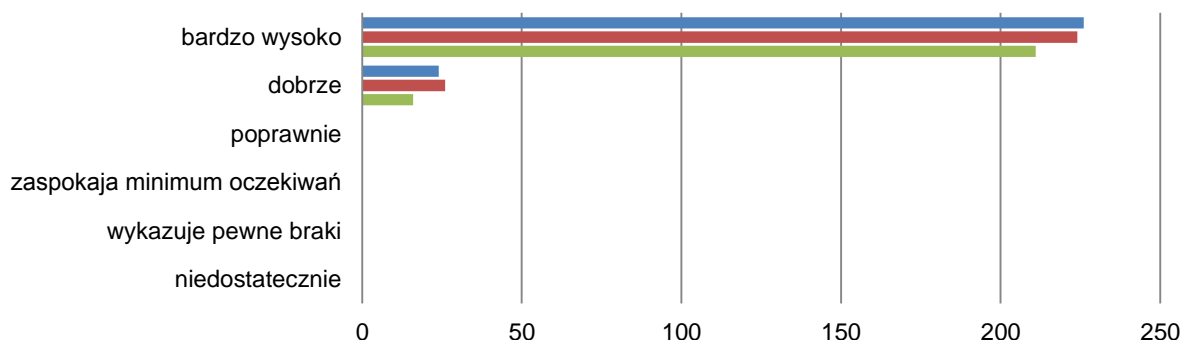

Wykładowca C

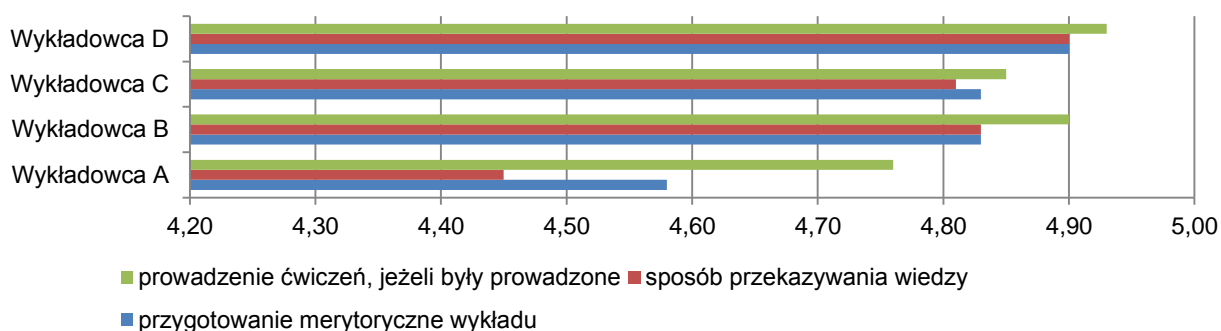
	niedostatecznie	wykazuje pewne braki	zaspokaja minimum oczekiwań	poprawnie	dobrze	bardzo wysoko
■ przygotowanie merytoryczne wykładu	0	0	1	1	27	160
■ sposób przekazywania wiedzy	0	0	0	3	32	170
■ prowadzenie ćwiczeń, jeżeli były prowadzone	0	0	0	2	27	180

Wykładowca D

	niedostatecznie	wykazuje pewne braki	zaspokaja minimum oczekiwań	poprawnie	dobrze	bardzo wysoko
■ przygotowanie merytoryczne wykładu	0	0	0	0	24	226
■ sposób przekazywania wiedzy	0	0	0	0	26	224
■ prowadzenie ćwiczeń, jeżeli były prowadzone	0	0	0	0	16	211

Średnia ocen wykładowców

	Wykładowca A	Wykładowca B	Wykładowca C	Wykładowca D	Średnia ocena wg kategorii
■ <i>przygotowanie merytoryczne wykładu</i>	4,58	4,83	4,83	4,90	4,79
■ <i>sposób przekazywania wiedzy</i>	4,45	4,83	4,81	4,90	4,75
■ <i>prowadzenie ćwiczeń, jeżeli były prowadzone</i>	4,76	4,90	4,85	4,93	4,86
Średnia ocena wykładowcy	4,60	4,85	4,83	4,91	

Pytanie nr 10: Którym zagadnieniom omawianym podczas zajęć należałoby Pana(i) zdaniem poświęcić więcej czasu?

- wymagania i aspekty prawne kontroli,
- procedura BHP przy poborze próbek,
- podstawy prawne – postępowanie ws. o wykroczenia dot. ustawy o odpadach,
- poprawność pobierania prób,
- temat paliw,
- kontrolowanie budynków wielorodzinnych (mieszkań spółdzielczych) i możliwości takowych kontroli,
- badanie – analiza popiołu (resztek spalania),
- jakie informacje nt. przestrzegania uchwały antysmogowej a także prowadzonych kontroli powinny trafić do mieszkańców, aby wiedzieli jakie dokumenty winni posiadać i jak zachowywać się podczas kontroli;
- dokumenty potwierdzające jakość i parametry paliwa, certyfikaty itp.,
- procedura kontroli palenisk, kotłów, pieców przez urzędników; problem niemożności ukarania osoby kontrolowanej bezpośrednio przez urzędnika;
- podstawy prawne przeprowadzenia (karania, pouczenia) kontroli; czy pracownik gminy może ukarać mieszkańca, przedsiębiorcę?
- praktyka kontroli;

Pytanie nr 11: Jakie zagadnienia zostały Pana(i) zdaniem pominięte, a należałoby je omówić?

- kontrola podmiotów gospodarczych,
- spalanie odpadów drzewnych,
- klauzula RODO,
- możliwości fałszowania materiału opałowego – węgla,
- kryteria jakości węgla dopuszczonego do sprzedaży,
- problem nakładania kar przez pracowników urzędu gminy,
- kiedy mówimy o zanieczyszczeniu powietrza (chodzi o przekroczenie pyłów w powietrzu zagrażających bezpieczeństwu zdrowia),
- kontrole w gminach bez straży gminnych wykonywane w weekendy / dni świąteczne,
- zagadnienia dot. przekroczenia wartości pyłu w powietrzu; jakie są normy;

Wnioski:

Na podstawie średnich ocen wykładowców oraz średnich ocen wg kategorii (tj. przygotowanie merytoryczne wykładu, sposób przekazywania wiedzy, prowadzenie ćwiczeń) można stwierdzić, iż szkolenie zostało ocenione bardzo wysoko.

Uczestnicy szkolenia wysoko ocenili wszystkich wykładowców, a udzielone odpowiedzi na pytania nr 10 i nr 11 potwierdzają wcześniej postawioną tezę, iż zasadnym jest prowadzenie dalszych szkoleń oraz pogłębianie wiedzy zarówno w temacie realizacji uchwały antysmogowej, jak i przeciwdziałania procederowi spalania odpadów.

9. Podsumowanie

W listopadzie 2018 roku Główny Instytut Górnictwa wraz z Instytutem Chemicznej Przeróbki Węgla, na zlecenie Województwa Śląskiego przeprowadził cykl dedykowanych szkoleń dla pracowników merytorycznych gmin i straży miejskich/gminnych, dotyczących metodyki wykrywania nielegalnego spalania i współspalania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych. Szkolenia zrealizowano w ramach projektu „Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze” LIFE-IP MALOPOLSKA / LIFE14 IPE PL 021 dofinansowanego ze środków programu LIFE Unii Europejskiej. W szkoleniach uczestniczyli pracownicy 102 gmin województwa śląskiego, co stanowi 61% wszystkich gmin. Wśród uczestników przeprowadzono ankietę ewaluacyjną, na podstawie której można stwierdzić, iż szkolenie zostało ocenione bardzo wysoko, zarówno pod względem organizacyjnym, jak i merytorycznym.

Dotychczas Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, poza omawianym w niniejszym sprawozdaniu szkoleniem, przygotował trzy konferencje (w tym jedną o charakterze szkoleniowo-warsztatowym), które miały na celu wsparcie lokalnych samorządów w zakresie kontroli realizacji zapisów uchwały antysmogowej dla województwa śląskiego. Pierwsza konferencja odbyła się 11 września 2017 roku w Muzeum Śląskim w Katowicach. Towarzyszyły jej dwudniowe warsztaty m.in. z rozpoznawania paliw węglowych, pomiaru wilgotności drewna, rodzajów kotłów węglowych oraz rodzajów pieców, kominków i elektrofiltrów, które odbyły się 26 i 27 września tego samego roku. W warsztatach uczestniczyło 300 osób. Drugą konferencję zorganizowano 1 grudnia 2017 roku w Sali Kolumnowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. W trakcie szkolenia 115 strażników miejskich/gminnych uzyskało informacje nt. technicznych i prawnych aspektów użytkowania instalacji grzewczych do 1 MW na paliwa stałe, prawnych aspektów kontroli palenisk, przepisów prawa w praktyce oraz kierowania spraw do sądu. Trzecia konferencja odbyła się 24 maja 2018 r., podobnie jak pierwsza, w Muzeum Śląskim w Katowicach. W trakcie wydarzenia omówiono m.in. obowiązki jednostek samorządu terytorialnego wynikające z Programu ochrony powietrza dotyczące kontroli indywidualnych palenisk, założenia kontroli realizacji POP i PDK przeprowadzanych w gminach przez Najwyższą Izbę Kontroli i Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz przepisy prawne dotyczące kontroli indywidualnych palenisk. W konferencji wzięło udział ok. 300 osób.

Mając na uwadze powyższe oraz udzielone w ankiecie ewaluacyjnej odpowiedzi na pytania otwarte, należy stwierdzić, iż zasadnym jest prowadzenie dalszych szkoleń oraz pogłębianie wiedzy zarówno w temacie realizacji uchwały antysmogowej, jak i przeciwdziałania procederowi spalania odpadów. Ponadto, w związku ze zmianami w prawie, które weszły w życie po uchwaleniu przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwały antysmogowej, pewne tematy wymagają aktualizacji bądź doprecyzowania.